

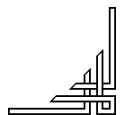
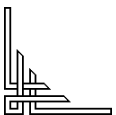
PEDRO M^a OTAÑO

Mutil koxkor bat

(limosnatxo bat)

Zortziko

Arreglo para acordeón



Mutil koxkor bat

(Limosnatxo bat)

Zortziko

Trans.: Mikel Astigarraga

Pedro M^o OTAÑO

(1857-1910)

First system of musical notation. The treble clef staff contains a whole rest followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass clef staff contains a whole rest. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 5/8. The first measure is followed by a repeat sign. The second measure has a chord label 'Fa M M M' above it. The bass clef staff continues with a rhythmic accompaniment of eighth notes.

Second system of musical notation. The treble clef staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass clef staff contains a rhythmic accompaniment of eighth notes. The first measure has a chord label 'Do 7 7 7' above it. The second measure has a chord label 'Fa M M M' above it. The third measure has a chord label 'Do 7 7 7' above it. The fourth measure has a chord label 'Fa M M M' above it.

Third system of musical notation. The treble clef staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass clef staff contains a rhythmic accompaniment of eighth notes. The first measure has a chord label 'Do 7 7 7' above it. The second measure has a chord label 'Fa M M M' above it.

Fourth system of musical notation. The treble clef staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass clef staff contains a rhythmic accompaniment of eighth notes. The first measure has a chord label 'Do 7 7 7' above it.

Fifth system of musical notation. The treble clef staff contains a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass clef staff contains a rhythmic accompaniment of eighth notes. The first measure has a chord label 'Fa M M M' above it. The second measure has a chord label 'Do 7 7 7' above it. The third measure has a chord label 'Fa M M M' above it. The fourth measure has a chord label 'FaM' above it. The system ends with a double bar line and a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'.

ZORTZIKOA. Euskaraz bitz honek esanabi asko ditu, zortzi hori zer den noski. Bertso zortzikoa, handia edo txikia baina beti zortzi lerroko, zortzi hila-betez amaren sabeletik ateratako umeari esaten zaio, zortzi dantzariaren taldeari ere bai, edo esaldi musikalak zortzina kompasetan antolatzen duen dantza tan-kerari. Hemengo adiera beste bat da eta musika unibertsalean euskal zortzikoa delakoari dagokio. Kompas berezi bat da, bost zortzikoa, azentuazio bereizga-rria duena.

Kompas honen jatorria aspaldiko danbolinteroen jotzeko moduan bilatu behar da. Hartan erritmo konzeptua gaurkoa baino askozaz libreagoa zen. Doinu bakoitza egokiera eta behararen arauerako erritmoan interpretatzen zen. Hiruko erritmoko dantza batzuetan, dantzari lagungarri izateko azentuazio sinkopatu berezia egiten zen (oraindik ere, horren tradizio biziak dauzkagu bainbat herritar: Zumarraga, Oñati, Lesaka,...). Ez zen dotorea, bai dantzarako laguntzailea. Doinu boriek berberak beste egokieretarako erabiltzen zirenean (alboradak, kontzertuak, edo abesteko), bestelako modu erritmikoa komeni zitzaizela iritzi zioten garai hartako musikariek (danbolin kultoek, organu jotzaileek, Kapera Maisuek...) eta, eztabaidak izan ziren arren, sei zortziko kompasean egiten zirenak baztertu gabe, piskana gaur ezagutzen dugun zelula erritmiko hau sortu zen.

Kantari zerrenda luzearen eraginez, tenoreak batez ere (Julian Gaiarre, Anjel Trabadello, Jose Maria Iparragirre... Luis Mariano), gaur egun zortziko hitza modu honetan ulertzen da munduan: bost zortziko kompasean egiten den (ia beti maitasunezko) abesti euskalduna.

ZORTZIKO. El término *zortziko* en euskara significa de ocho y es, por tanto, polisémico. Se llama zortziko a la estrofa de ocho versos que usan los bertsolaris, al grupo de ocho danzantes, al niño ochomesino, al género de danzas que organiza sus frases musicales en grupos regulares de ocho compases... La acepción a que aludimos aquí se refiere a un tipo de compás de amalgama, cinco por ocho, que con una acentuación característica se viene considerando desde finales del siglo XVIII y hasta nuestros días como propio de la música vasca.

El origen de este compás hay que buscarlo en un concepto rítmico antiguo, en el que la libertad de acentuación y medida es mucho mayor que en el actual. Los antiguos tamborileros interpretaban (aún hoy lo hacen en muchas localidades que han mantenido sus tradiciones vivas por vía directa: Zumarraga, Oñati, Lesaka,...) el ritmo ternario de algunas danzas con una peculiar acentuación sincopada que resulta muy práctica para el danzante. Cuando esas mismas melodías debían servir para tareas más reposadas (alboradas por ejemplo, o para ser cantadas por una solista), requerían un planteamiento rítmico más refinado y variado que los músicos cultos (tamborileros letrados, organistas, Maestros de Capilla...) derivaron naturalmente, y no sin polémicas, hacia el compás que hoy conocemos.

Una larga serie de cantantes, tenores sobre todo (Julián Gayarre, Ángel M^a Trabadello, José María Iparragirre... hasta Luis Mariano) han utilizado y popularizado el zortziko hasta convertirlo en lo que hoy es en el panorama de la música universal: canción vasca romántica, preferentemente amatoria, en compás de cinco por ocho.

MUTIL KOSKOR BAT (LIMOSNATXO BAT)

LETRA: PEDRO M^a OTAÑO (1857-1910)

Texto: José Ignacio Ansorena Miner.

Mutil koxkor bat itsu aurreko
zuela aldamenian,
gizon buru soil, bizar zuri bat,
bi makuluren gainean,
kale izkinan ikusi nuen
inora ezin joanean,
ta bera nor zan jakin nahiean
inguratu nintzanean,
limosnatxo bat eskatu zidan
Jainkuaren izenean.

Pedro M^a Otaño Barriola (Zizurkil, 1857 - Rosario de Santa Fé, 1910). Zizurkildarra sortzez, Argentinako Santa Fe probintziako Rosario hirian bil zen. Bertsolari herritarra zen Pedro Mari Otaño, baina oso jantzia, aldi berean, literaturarako joera handikoa. "Limosnatxo bat" edo "Mutil koxkor bat" izenburuen pean idatzi zituen bertsoak bertsolaritzaren historiako sortarik ezagunenetarikoa dira. Otaño biru aldiz joan zen Argentinara, eta bezurak hemen uzteko nahia adierazi arren han utzi behar izan zituen azkenik. Bizimodua atera bebarra eta herrimin sakona elkarrekin lotuta etorri zitzaizkion: Argentinako panpan artzain edo Buenos Airesen euskara-irakasle zegoela ere, tristura horri ezin izaten zion aurre egin.

PEDRO M^a OTAÑO BARRIOLA (Zizurkil, 1857 - Rosario de Santa Fé, 1910). Pedro Maria Otaño Barriola, escritor guipuzcoano nacido en Zizurkil en 1857. perteneciente a una célebre dinastía de bertsolaris (era nieto de Pedro Mari Otaño -"Errekalde Zarra"- y sobrino de José Bernardo Otaño). Se trasladó a Argentina, ejerciendo como profesor de euskera en el "Laurak Bat" de Buenos Aires, en donde escribió con la nostalgia de su país natal como uno de sus temas recurrentes. Murió en Rosario de Santa Fé (Argentina) en 1910.

Zerbait emanaz galdetu nion
ahal zan modurik onenean,
jaiotzetikan al zeukan ala
gaitzak artua mendian.
Erantzun zidan: - Ez, semea, ez,
nik sasoa nuenean,
ez nuen uste iritsitzerik
honetara azkenian...
Gaur limosna bat eskatutzen det
Jainkoaren izenean.

Eta segitu zuen esanaz:
- Lehengo gerrate denean,
ni aurren samar ibiltzen nintzan
beti edo gehienean.
Nekatu gabe aisa igoaz
aldaparik luzenean.
Ez zan burura asko etortzen
gu ala genbiltzanean...
Gero limosna eskatutzerik
Jainkuaren izenean.